

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

Sayı : Z-43452547-120.07.03-1785587
Konu : Soru Önergesi

23.01.2026

Sayın Ömer Faruk GERGERLİOĞLU
Kocaeli Milletvekili

İlgi : 23.12.2025 tarihli ve 7/38393 esas numaralı yazılı soru önergeniz.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna yapılan başvurulara ilişkin ilgi önergenizde yer alan sorularınız ekte cevaplandırılmıştır.
Bilgilerinizi rica ederim.

Bekir BOZDAĞ
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanvekili

Ek:
1- Soru Cevabı (13 sayfa)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

EK

CEVAPLAR:

Cevap 1., 19. ve 20.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna yapılan başvuruların sayısı ve Yasama Dönemleri de dikkate alınarak bölünmüş yıllara göre dağılımı ile başvurulara dair il bazlı dağılım aşağıdaki tablolarda sunulmuştur:

Başvuru Sayıları				
24. Dönem	25. Dönem	26. Dönem	27. Dönem	28. Dönem (şu ana kadar)
7734	441	10550	13824	9886

Yıl Bazlı Dağılım

24. Dönem	Yıl	2011	2012	2013	2014	2015
	Sayı	996	2848	1770	1604	516

25. Dönem	Yıl	2015
	Sayı	441

26. Dönem	Yıl	2015	2016	2017	2018
	Sayı	202	6728	2626	994

27. Dönem	Yıl	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	Sayı	1326	2737	2590	2719	3639	813

28. Dönem	Yıl	2023	2024	2025
	Sayı	2148	3976	3762

İl Bazlı Dağılım

ADANA	243
ADİYAMAN	3
AFYONKARAHİSAR	302
AĞRI	102
AKSARAY	73
AMASYA	15
ANKARA	2405
ANTALYA	354
ARDAHAN	7
ARTVİN	8
AYDIN	46
BALIKESİR	176
BARTIN	10
BATMAN	64
BAYBURT	12
BİLECİK	22

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

BİTLİS	56
BOLU	204
BURDUR	119
BURSA	41
ÇANAKKALE	29
ÇANKIRI	2
ÇORUM	179
DENİZLİ	44
DİYARBAKIR	227
DÜZCE	43
EDİRNE	125
ELAZIĞ	100
ERZİNCAN	217
ERZURUM	206
ESKİŞEHİR	169
GAZİANTEP	91
GİRESUN	56
GÜMÜŞHANE	11
HAKKARİ	6
HATAY	38
İĞDIR	59
ISPARTA	29
İSTANBUL	462
İZMİR	391
İZMİT	2
KAHRAMANMARAŞ	34
KARABÜK	112
KARAMAN	21
KARS	18
KASTAMONU	3
KAYSERİ	144
KIRIKKALE	183
KIRKLARELİ	13
KIRŞEHİR	200
KİLİS	57
KOCAELİ	146
KONYA	298
KÜTAHYA	115
MALATYA	74
MANİSA	60
MARDİN	7
MERSİN	220
MUĞLA	109
MUŞ	31
NEVŞEHİR	2
NİĞDE	9

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

ORDU	32
OSMANİYE	74
RİZE	38
SAKARYA	105
SAMSUN	231
SİİRT	2
SİNOP	4
SİVAS	14
ŞANLIURFA	69
ŞIRNAK	49
TEKİRDAĞ	222
TOKAT	82
TRABZON	61
UŞAK	23
VAN	113
YALOVA	1
YOZGAT	154
ZONGULDAK	8
Genel Toplam	9886

Bununla birlikte, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna başvuru yapanların demografik dağılımına dair Komisyonunda herhangi bir istatistik bulunmamaktadır.

Cevap 2. ve 3.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna milletvekilleri tarafından yapılan başvuruların sayısı ve Yasama Dönemleri de dikkate alınarak bölünmüş yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

24 Dönem	Yıl	2011	2012	2013	2014	2015	Genel Toplam
	Sayı	13	91	56	24	14	198

25 Dönem	Yıl	2015	Genel Toplam
	Sayı	1	1

26 Dönem	Yıl	2015	2016	2017	2018	Genel Toplam
	Sayı	3	246	350	64	663

27 Dönem	Yıl	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Genel Toplam
	Sayı	388	784	869	693	1239	211	4184

28 Dönem	Yıl	2023	2024	2025	Genel Toplam
	Sayı	461	757	700	1918

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

Cevap 4.- 24. Yasama Dönemi, 25. Yasama Dönemi, 26. Yasama Dönemi, 27. Yasama Dönemi ve 28. Yasama Döneminde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna yapılan başvurular, 1982 Anayasası, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Ek Protokoller ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi dikkate alınarak sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma uyarınca yapılan başvuruların hak ihlallerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

	İHLAL KONULARI	Toplam
24. Dönem	Ayrımcılık Yasağı	117
	Haberleşmenin Gizliliği	5
	Din ve Vicdan Özgürlüğü	24
	Düşünce ve İfade Özgürlüğü	5
	İletişim ve Basın Özgürlüğü	3
	Örgütlenme Özgürlüğü	8
	Aile Kurma ve Ailenin Korunması	55
	Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü	22
	Seçme ve Seçilme Hakkı	2
	Hak Arama Hürriyeti	85
	Yaşama Hakkı	187
	Adli Hata Sonucu Tazminat Hakkı	6
	Çocuk Hakları	15
	Yaşlıların Hakları	3
	Engellilerin Hakları	72
	Kadın Hakları	5
	Mülkiyet Hakkı	225
	Eğitim ve Öğrenim Hakkı	88
	Çalışma ve Sözleşme Özgürlüğü	116
	Bilim ve Sanat Özgürlüğü	1
	Sosyal Güvenlik Hakkı	280
	İşkence Yasağı	78
	Sığınma Hakkı	7
	İhraç, Sınır dışı veya İade Etme Yasağı	11
	Uyrukluk Hakkı	17
	Dilekçe Hakkı	14
	Bilgi Edinme Hakkı	19
	Çevre Hakkı	33
	Sağlık ve Hasta Hakkı	235
	Tutuklu ve Hükümlülerin Hakları	2949
	Diğer Haklar	293

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

24. Dönem	Kötü Muamele	240
	Kamu Hizmetlerine Girme Hakkı	91
	Hak İhlali İçermeyenler	595
	Çalışma Hakkı	164
	Kölelik ve Zorla Çalıştırma Yasağı	3
	Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı	202
	Adil Yargılanma Hakkı	1765
	Özel Hayatın Gizliliği Hakkı	16
	Konut Dokunulmazlığı	13
	Genel Toplam	8069

25. Dönem	İHLAL KONULARI	Toplam
	Ayrımcılık Yasağı	5
İletişim ve Basın Özgürlüğü	2	
Aile Kurma ve Ailenin Korunması	1	
Hak Arama Hürriyeti	2	
Yaşama Hakkı	3	
Engellilerin Hakları	3	
Kadın Hakları	2	
Eğitim ve Öğrenim Hakkı	3	
Çalışma ve Sözleşme Özgürlüğü	1	
Sosyal Güvenlik Hakkı	3	
İşkence Yasağı	4	
Sığınma Hakkı	1	
Çevre Hakkı	1	
Sağlık ve Hasta Hakkı	12	
Tutuklu ve Hükümlülerin Hakları	260	
Diğer Haklar	9	
Kötü Muamele	14	
Kamu Hizmetlerine Girme Hakkı	1	
Hak İhlali İçermeyenler	12	
Çalışma Hakkı	9	
Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı	18	
Adil Yargılanma Hakkı	87	
Özel Hayatın Gizliliği Hakkı	2	
Genel Toplam	455	

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

	İHLAL KONULARI	Toplam
	Ayrımcılık Yasağı	51
Haberleşmenin Gizliliği	5	
Din ve Vicdan Özgürlüğü	127	
Düşünce ve İfade Özgürlüğü	3	
İletişim ve Basın Özgürlüğü	2	
Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı	2	
Aile Kurma ve Ailenin Korunması	35	
Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü	25	
Hak Arama Hürriyeti	3764	
Yaşama Hakkı	167	
Adli Hata Sonucu Tazminat Hakkı	1	
Çocuk Hakları	8	
Yaşlıların Hakları	1	
Engellilerin Hakları	21	
Kadın Hakları	5	
Mülkiyet Hakkı	51	
Eğitim ve Öğrenim Hakkı	224	
Çalışma ve Sözleşme Özgürlüğü	3955	
Bilim ve Sanat Özgürlüğü	1	
Sosyal Güvenlik Hakkı	77	
İşkence Yasağı	67	
Sığınma Hakkı	7	
İhraç, Sınır dışı veya İade Etme Yasağı	6	
Uyrukluk Hakkı	6	
Dilekçe Hakkı	8	
Bilgi Edinme Hakkı	3	
Çevre Hakkı	7	
Sağlık ve Hasta Hakkı	147	
Tutuklu ve Hükümlülerin Hakları	3861	
Azınlık Hakları	1	
Diğer Haklar	48	
Kötü Muamele	204	
Kamu Hizmetlerine Girme Hakkı	153	
Hak İhlali İçermeyenler	392	
Çalışma Hakkı	184	
Kölelik ve Zorla Çalıştırma Yasağı	2	

26. Dönem

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

26. Dönem	Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı	464
	Adil Yargılanma Hakkı	2116
	Özel Hayatın Gizliliği Hakkı	27
	Konut Dokunulmazlığı	2
	Genel Toplam	16230

27. Dönem	İHLAL KONULARI	Toplam
	Ayrımcılık Yasası	140
Haberleşmenin Gizliliği	9	
Din ve Vicdan Özgürlüğü	8	
Düşünce ve İfade Özgürlüğü	15	
İletişim ve Basın Özgürlüğü	27	
Örgütlenme Özgürlüğü	1	
Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı	8	
Aile Kurma ve Ailenin Korunması	315	
Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü	61	
Seçme ve Seçilme Hakkı	7	
Hak Arama Hürriyeti	45	
Yaşama Hakkı	150	
Adli Hata Sonucu Tazminat Hakkı	2	
Çocuk Hakları	41	
Yaşlıların Hakları	3	
Engellilerin Hakları	65	
Kadın Hakları	5	
Mülkiyet Hakkı	106	
Eğitim ve Öğrenim Hakkı	141	
Çalışma ve Sözleşme Özgürlüğü	230	
Bilim ve Sanat Özgürlüğü	1	
Sosyal Güvenlik Hakkı	121	
İşkence Yasası	172	
Sığınma Hakkı	10	
İhraç, Sınır dışı veya İade Etme Yasası	16	
Uyrukluk Hakkı	6	
Dilekçe Hakkı	25	
Bilgi Edinme Hakkı	12	
Çevre Hakkı	6	
Sağlık ve Hasta Hakkı	899	

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

27. Dönem	Tutuklu ve Hükümlülerin Hakları	9247
	Azınlık Hakları	4
	Diğer Haklar	318
	Kötü Muamele	581
	Kamu Hizmetlerine Girme Hakkı	32
	Hak İhlali İçermeyenler	388
	Çalışma Hakkı	84
	Kölelik ve Zorla Çalıştırma Yasağı	2
	Kişİ Özgürlüğü ve Güvenliğı Hakkı	89
	Adil Yargılanma Hakkı	1976
	Özel Hayatın Gizliliğı Hakkı	8
	Konut Dokunulmazlığı	7
	Genel Toplam	15383

	İHLAL KONULARI	Toplam
28. Dönem	Ayrımcılık Yasağı	49
	Haberleşmenin Gizliliğı	4
	Din ve Vicdan Özgürlüğü	8
	Düşünce ve İfade Özgürlüğü	5
	İletişim ve Basın Özgürlüğü	19
	Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı	1
	Aile Kurma ve Ailenin Korunması	168
	Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü	23
	Seçme ve Seçilme Hakkı	3
	Hak Arama Hürriyeti	23
	Yaşama Hakkı	45
	Adli Hata Sonucu Tazminat Hakkı	18
	Çocuk Hakları	2
	Yaşlıların Hakları	26
	Engellilerin Hakları	4
	Kadın Hakları	38
	Mülkiyet Hakkı	41
	Eğitim ve Öğrenim Hakkı	39
	Çalışma ve Sözleşme Özgürlüğü	1
	Bilim ve Sanat Özgürlüğü	15
Sosyal Güvenlik Hakkı	42	

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

28. Dönem	İşkence Yasağı	10
	Sığınma Hakkı	6
	İhraç, Sınırdışı veya İade Etme Yasağı	6
	Uyrukluk Hakkı	42
	Dilekçe Hakkı	12
	Bilgi Edinme Hakkı	4
	Çevre Hakkı	719
	Sağlık ve Hasta Hakkı	5585
	Tutuklu ve Hükümlülerin Hakları	1
	Azınlık Hakları	92
	Diğer Haklar	431
	Kötü Muamele	8
	Kamu Hizmetlerine Girme Hakkı	241
	Hak İhlali İçermeyenler	10
	Çalışma Hakkı	1
	Kölelik ve Zorla Çalıştırma Yasağı	38
	Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı	921
	Adil Yargılanma Hakkı	7
	Özel Hayatın Gizliliği Hakkı	4
	Konut Dokunulmazlığı	9
Genel Toplam	11152	

Komisyonun kendisine gelen başvuruları hak konularına göre ayırması, bu hakların ihlal edildiğinin tespiti anlamına gelmemektedir. Burada yapılan sadece iddiaları ortaya koymak, bir başvurunun hangi hak kapsamında değerlendirilebileceğini belirlemektir.

Bununla birlikte, ilgili istatistiklerde ihlal iddiası sayısının dilekçe sayısını aşmasının nedeni, bazı başvurularda birden fazla hakkın ihlal edildiğinin ileri sürülmesidir. Nitekim Cevap 1'de de görüleceği üzere, Komisyona hak ihlali iddiasıyla yapılan başvuru sayısı 9.886 iken, toplam 11.152 hak ihlali iddiasının bulunmasının sebebi de bu durumdur.

Cevap 5. ve 6.- 24. Yasama Dönemi, 25. Yasama Dönemi, 26. Yasama Dönemi, 27. Yasama Dönemi ve 28. Yasama Döneminde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna yapılan ve incelenemez bulunan başvuru sayıları ve sebepleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

24. Dönemde Ad-Soyadı/İmza/iş-ikametgah adresinin bulunmadığı, belli bir konuyu ihtiva etmediği ve şikayet konusu ortadan kalktığı için işleme alınmayan Başvuru Sayısı	364
25. Dönemde Ad-Soyadı/İmza/iş-ikametgah adresi bulunmadığı ve belli bir konuyu ihtiva etmediği için işleme alınmayan Başvuru Sayısı	17
26. Dönemde Ad-Soyadı/İmza/iş-ikametgah adresi bulunmadığı, belli bir konuyu ihtiva etmediği ve şikayet konusu ortadan kalktığı için işleme alınmayan Başvuru Sayısı	686

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

27. Dönemde Ad-Soyadı/İmza/iş-ikametgah adresinin bulunmaması, Belli bir konuyu ihtiva etmediği ve şikayet konusu ortadan kalktığı için işleme alınmayan Başvuru Sayısı	599
28. Dönemde Ad-Soyadı/İmza/iş-ikametgah adresinin bulunmaması, Belli bir konuyu ihtiva etmediği ve şikayet konusu ortadan kalktığı için işleme alınmayan Başvuru Sayısı	433

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna yapılan başvurularda, diğer resmî kurumlara yapılan başvurularda olduğu gibi 1/11/1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'un 4'üncü maddesi uyarınca inceleme yapmakta olup, Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) veya yetkili makamlara verilen veya gönderilen dilekçelerde, dilekçe sahibinin adı, soyadı ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması zorunludur. Komisyon da bu doğrultuda incelemelerini gerçekleştirerek, anılan Kanun'da belirtilen koşulları taşımayan dilekçeler işleme alınmamaktadır.

Aynı şekilde; dilekçede yapılan inceleme sonucunda dilekçe muhteviyatının yargı sürecine ve/veya kararına ilişkin olduğu değerlendirilmesi (yargı kararından memnuniyetsizlik, yeniden yargılama talepleri vb.) yapılırsa, başvurucuya Anayasa'nın 138'inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "*Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.*" hükmü ve dördüncü fıkradaki "*Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ...*" hükmü ve 1/11/1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'un 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendindeki TBMM'ye veya yetkili makamlara verilen veya gönderilen dilekçelerden yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olanların incelenemeyeceği hükmü belirtilerek, yasama organının bir birimi olan Komisyonunun yargı yetkisine ilişkin hususlar hakkında işlem tesis edilemediği cevabı verilmektedir.

Bununla birlikte başvurucuya yargılama süreçlerine itiraz hükümleri ve Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru mekanizmaları hakkında yol gösterilmektedir.

Cevap 7.- 24. Yasama Dönemi, 25. Yasama Dönemi, 26. Yasama Dönemi ve 27. Yasama Döneminde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna yapılan başvurular için yapılan genel işlem, ihlal iddialarına konu meselenin incelenmesi ve iddialara cevap verilmesi amacıyla ilgili icra mercilerine yazı yazılması ve gelen cevap muvacehesinde başvuru sahibine bilgilendirme yapılmasıdır.

Bu minvalde gönderilen yazıların Yasama Dönemlerine göre sayısal dağılımı aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

24. Dönem	2280
25. Dönem	131
26. Dönem	2145
27. Dönem	13225
28. Dönem	7192

Cevap 8 ve 9.- 24. Yasama Dönemi, 25. Yasama Dönemi, 26. Yasama Dönemi, 27. Yasama Dönemi ve 28. Yasama Döneminde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna yapılan başvuruların kaçında ihlal iddiasının doğrulandığı ve buna ilişkin yapılan işlemler konusunda sayısal bir veri bulunmamaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

Cevap 10.- 24. Yasama Dönemi, 25. Yasama Dönemi, 26. Yasama Dönemi, 27. Yasama Dönemi ve 28. Yasama Döneminde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından re'sen yapılan suç duyurularına ilişkin sayısal veriler aşağıda sunulmuştur:

24. Dönem	7
25. Dönem	Başkanlık Divanı Seçilmedi
26. Dönem	20
27. Dönem	0
28. Dönem	0

Cevap 11., 13. ve 17.- 24. Yasama Döneminde Komisyona 79 yerinde inceleme talebinde bulunulmuş, kurulmuş olan alt komisyonlar ve oluşturulan inceleme heyetleri marifetiyle Komisyon tarafından toplamda 69 adet yerinde inceleme yapılmıştır. 25. Yasama Döneminde Komisyona 7 yerinde inceleme talebinde bulunulmuş, bu dönemde herhangi bir faaliyet gerçekleşmemiştir. 26. Yasama Döneminde Komisyona 170 yerinde inceleme talebinde bulunulmuş, kurulmuş olan alt komisyonlar ve oluşturulan inceleme heyetleri marifetiyle Komisyon tarafından toplamda 37 adet yerinde inceleme yapılmıştır. 27. Yasama Döneminde Komisyona 526 yerinde inceleme talebinde bulunulmuş, kurulmuş olan alt komisyonlar ve oluşturulan inceleme heyetleri marifetiyle Komisyon tarafından toplamda 52 adet yerinde inceleme yapılmıştır. 28. Yasama Döneminde Komisyona şu ana kadar 674 adet yerinde inceleme talebi iletilmiş olup, kurulu alt komisyonlar ve oluşturulan inceleme heyetleri marifetiyle toplam 56 adet yerinde inceleme ziyareti gerçekleştirilmiştir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun yaptığı yerinde incelemeler sonucunda hak ihlalinin saptanması halinde, saptanan ihlalin ne olduğuna Komisyon raporlarında yer verilmekte, ilgili raporlarda hak ihlalinde bulunan kurum ve kuruluşlara uyarı ve önerilerde bulunulmaktadır.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu 28. Yasama Döneminde çeşitli tarihlerde ve bazı kurumlarda tekrar ziyaretleri ile; Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Sincan 1 No'lu ve 2 No'lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları, Sincan 1 No'lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Diyarbakır 1 No'lu, 2 No'lu, 3 No'lu ve 4 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları, Diyarbakır 1 ve 2 No'lu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumları, Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Mardin M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Erzincan L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Erzincan Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu, Erzincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Erzincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Dumlu 1 No'lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Dumlu 2 No'lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ile Erzurum H Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Sincan 1 No'lu ve 2 No'lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Sincan 1 No'lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Sincan 2 No'lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları, Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Düzce T Tipi Ceza İnfaz Kurumu ve Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Bolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Kırşehir Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Kırşehir S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Kırşehir Y Tipi Ceza İnfaz Kurumu ve Kırşehir E Tipi Kapalı Ceza Kurumu yerinde inceleme ziyaretlerinde bulunulmuştur.

Bu inceleme ziyaretleri kapsamında rastgele seçilen odalarda görüşülen hükümlü ve tutuklular tarafından; bazı oda ve koşullarda kapasitelerin üzerinde kişinin barındırılma sorunu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

yaşandığı, yemeklerin besleyici bulmadıkları veya lezzetsiz bulunduğu ve yemek çeşitliliklerinin yeterli bulunmadığı, odaların duvar ve kapılarında nem, küf ve paslanmaların olduğu, kurum personeli tarafından sistematik olmasa da bazı durumlarda kötü muamelelere ve detaylı aramaya maruz kaldıkları, kurum reviri ve hastane sevklerinde gecikmeler yaşandığı veya yapılmadığı, televizyon kanallarına ilişkin taleplerin karşılanmadığı, süreli ve süresiz yayınların erişiminde sorunlar yaşandığı, kantin fiyatlarının yüksek bulunduğu ve ürün çeşitliliğinin yeterli bulunmadığı, sosyal etkinlikler, kurs, spor faaliyetlerinin yetersiz bulunduğu veya hiç yapılmadığı, bazı oda aramalarında eşyaların dağıtılabildiği, ziyaretçi görüşmelerinin ziyaretçi salonunda başlatılmadığı, dilekçelerin çıkışı yapılmadığı veya yapılan işlemlerden haberdar edilmediği, bazı illerde yaşanan su kesintileri problemlerinden dolayı sıcak ve soğuk suya erişimlerinin yaşandığı, nakil ve oda değişiklikleri taleplerinin karşılanmadığı, şeklinde yaşadıkları şikayetlerde bulunmuşlardır.

Bu inceleme ziyaretleri kapsamında hazırlanan komisyon raporlarının görüşüldüğü komisyon toplantılarına, ceza infaz kurumlarından sorumlu Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü davet edilmiştir. Komisyon üyeleri toplantılarda, inceleme ziyaretlerinde gözlemlenen ve tespit edilen hususlar doğrultusunda mevzuat ve uygulamaya ilişkin yapılması gerekenlere işaret ederek; ceza infaz kurumlarının işleyişine yönelik olarak alınabilecek önlemleri ortaya koymuşlardır. Bu çerçevede komisyon üyeleri tarafından ifade edilen görüşler, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri kapsamında değerlendirilmek üzere dikkatlerine sunulmaktadır.

Cevap 12.- 24. Yasama Dönemi, 25. Yasama Dönemi, 26. Yasama Dönemi, 27. Yasama Dönemi ve 28. Yasama Döneminde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde kurulan alt komisyonlara ilişkin sayısal veriler aşağıda sunulmuştur:

24. Dönem	8
25. Dönem	Başkanlık Divanı Seçilmedi
26. Dönem	6
27. Dönem	6
28. Dönem	5

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunu bünyesinde kurulu alt komisyonlara yöneltilen yerinde inceleme taleplerine dair sayısal bir veri bulunmamaktadır.

Cevap 14.- Komisyon, Türkiye'nin insan hakları uygulamalarının taraf olduğu uluslararası antlaşmalara, Anayasa ve kanunlara uygunluğunu incelemek amacıyla yaptığı araştırmaları ve uygulamalara dair iyileştirme ve çözüm önerme görevini yazdığı raporlarla ortaya koymakta olup, Komisyon raporları ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilmekte, ayrıca bu raporları kamuoyuna açıklamaktadır.

Cevap 15.- Komisyonun kanun teklifi önerme yetkisi bulunmayıp, Komisyon raporlarında yer alan önerilerin yasalasma oranı ve yasalasma süreçlerine dair sayısal bir veri bulunmamaktadır.

Cevap 16.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, kurulduğu günden bu yana her dönemde gerek yurt içinde gerek yurt dışında uluslararası örgütlerle, diğer ülkelerin dış temsilcilikleriyle ve çeşitli uluslararası insan hakları aktörleriyle yoğun ve kapsamlı görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu süreçte, farklı kültür ve coğrafyalardan gelen temsilcilerle düzenli olarak bir araya gelinmiş, karşılıklı bilgi alışverişinde bulunulmuş ve iş birliği alanları oluşturulmuştur. Ayrıca bu görüşmeler kapsamında, insan hakları ihlalleri konusunda farkındalık yaratmak, ortak çözüm önerileri geliştirmek ve uluslararası normların hayata geçirilmesine katkıda bulunmak amacıyla

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

birçok önemli toplantı, konferans ve seminer düzenlenmiş veya bu tür etkinliklere aktif katılım sağlanmıştır.

Komasyon, bu etkinlikler aracılığıyla, insan hakları standartlarının yükseltilmesine ve yaygınlaştırılmasına yönelik somut adımlar atmış, küresel düzeyde insan hakları politikalarının şekillendirilmesine katkıda bulunmuştur.

Cevap 18. ve 21.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, çalışmalarını TBMM İçtüzüğü'nün 26'ncı maddesi ve 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu uyarınca İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanının oluşturacağı gündem üzerine yürütmektedir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde kanunun verdiği yetkiyle kurulan alt komisyonlar, kendi görev alanlarına giren konularda tematik çalışmalar yürütmekte, ilgili kurum ve kuruluş, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarından bilgi almakta ve gerekli gördüğünde yurt içi ve yurt dışı yerinde incelemelerde bulunmaktadır. Aynı şekilde sadece alt komisyonlar olarak değil, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu da gerekli görülen yerlerde yerinde inceleme ziyaretleri yapılmış, panel, sempozyum gibi etkinliklere katılım sağlanmış, kamuoyunun gündemini meşgul eden hususlara dair yetkili kişilerden bilgi alınmak adına ilgili Bakanlar Komisyona çağrılarak dinlenmiştir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, İsrail tarafından Filistin topraklarında 7 Ekim 2023 tarihinden bu yana gerçekleştirilen ve uluslararası kuruluşların raporlarında belirtildiği üzere soykırım suçu başta olmak üzere temel insanî değerlere ve insan haklarına tamamen aykırılık teşkil eden saldırılar yakından takip edilmiştir. Yaşanan insanlık dramını Komisyon toplantılarında, basın açıklamalarında, yapılan ikili ve çok taraflı görüşmelerde ve gerçekleştirilen inceleme ziyaretlerinde zulüm altındaki Filistin halkının sesini duyurmaya ve İsrail'in tarihsel süreç içerisinde gerçekleştirdiği sistematik işgal ve ilhak politikasının doğurduğu zulmün son bulmasına yönelik çözümler getirmeye çalışmaktadır.

Komasyon, saldırıların hemen akabinde tüm Komisyon üyelerinin katılımıyla gerçekleştirilen basın açıklamasında, İsrail'in Filistin'de sivilleri hedef alan; hastane, ibadethane, okul ve pazar yerleri gözetmeksizin sürdürülen aralıksız ve yoğun hava saldırılarını kınamış, oluşan insanlık dramının Komisyonca büyük bir endişeyle takip edildiği belirtmiştir. Ayrıca açıklamada Filistin vatandaşlarının karadan, havadan ve denizden bloke edilmesi suretiyle uygulanan ambargoya dikkat çekilerek, sivillerin tüm insanî ihtiyaç ve temel gereksinimlerine, ilaç ve tedavi amaçlı cihazlara ulaşmasını engelleyen tutumun, insan haklarını ve savaş hukukuna dahi aykırı biçimde tüm uluslararası hukuk kurallarını ihlal ettiği açıklanmıştır.

Ayrıca Komisyonun çalışmaları bunlarla sınırlı kalmamış olup, İsviçre'de Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiser Yardımcısı Nada Al-Nashif ve Filistin'in Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi nezdindeki Daimi Temsilcisi İbrahim Khraishi başta olmak üzere üst düzey yetkililerle görüşülmüş, Filistin'de gerçekleşen savaş suçları ve insan hakları ihlalleri ile alakalı Türkiye ve TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun tutumu ortaya konulmuş; Filistin'deki sivillere yönelik saldırıların sona ermesi için uluslararası mekanizmaları harekete geçirmek ve bu hususta muhataplar ile iş birliği içerisinde bulunduğu gösterilmiştir. Komisyon, saldırıların başlamasından bu yana geçen sürede yapılan her toplantıda, Fransa ve İngiltere'de gerçekleştirdiği inceleme ziyaretlerinde, çeşitli ülkelerden gelen Heyetlerin kabulünde Filistin'de yaşanan insanlık dramını, gerçekleşen soykırım ve savaş suçlarını gündeme getirmiştir.